

MICHAÏL
BULGAKOV

BIELA
GARDA

EUROPA

**MICHAIL
BULGAKOV
BIELA
GARDA**

e-lit

中國圖書網
www.cnbook.com

Михаил Афанасьевич

Булгаков

Белая гвардия

ЕВРОПА

Venujem
Ľubov Jevgenievne Belozerskej

Michail Bulgakov: Biela garda

Preklad © Ivan Izakovič 1987, 2012

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabec 2012

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2012

Ako tridsiaty zväzok edície Premena vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2012

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-89111-80-0

Alexander Sutherland

Spustil sa drobný sneh – a zrazu
začalo chumeliť. Zaskučal vietor;
strhla sa metelica. V okamihu tmavá
obloha splynula so snežným morom.
Všetko zmizlo.

– No, pán urodzený, – zakričal kočiš,
– zle je, chujava!

Kapitánova dcéra

A mŕtvi boli súdení podľa svojich skutkov,
tak ako bolo napísané v knihách...

PRVÁ ČASŤ

1

Veľký a strašný bol rok 1918 po Kristu, druhý rok od začiatku revolúcie. V lete bolo hojne slnka, v zime snehu, a nezvyčajne vysoko stáli na nebi dve hviezdy: mierna Venuša a bojovný Mars.

Ale dni letia ako šíp v pokojných i krvavých rokoch a mladí Turbinovci ani nepostrehli, ako nastúpil biely, huňatý december s tuhými mrazmi. Náš dedo Mráz s vianočnou jedličkou, žiariaci snehom a šťastím! Mama, naša jasná kráľovná, kdeže si?

Rok po tom, ako sa dcéra Jelena vydala za kapitána Sergeja Ivanoviča Tal'berga, v ten týždeň, čo sa starší syn, Alexej Vasilievič Turbin, vrátil z vojny po rokoch výprav, ťažkých bojov a nešťastí na Ukrajinu, do Mesta, do rodného hniezda, odniesli bielu rakvu s matkiným telom dolu strmým Alexejovým vrškom na Podol, do malého kostolíka Nikolaja Dobrotivého, čo stojí v Úvoze.

Zádušnú omšu odslúžili v máji, konáre višní a agátov celkom zaclonili gotické okná. Otec Alexej ožiarený zlatistými plamienkami sviečok sa od žiaľu a rozčúlenia zadŕhal a diakon s fialovou tvárou i krkom, kovovo zlatý až po špičky vŕzgajúcich číziem, namosúrene rapotal text cirkevnej rozlúčky s matkou, ktorá opustila svoje deti.

Alexej, Jelena, Tal'berg a Aňuta, ktorá vyrastala v dome Turbinovcov, a Nikolka, ohúrený smrťou, so šticou padajúcou nad pravé oko, stáli pri nohách starého ščernetého Nikolou. Nikolke belasé oči, posadané z obidvoch strán dlhého vtáčieho nosa, hľadeli roztržito, zničené. Iba zavše ich zdvihol k ikonostas, ku klenbe oltára, kde sa v šere vznášal smutný a záhadný staručký boh, a žmurkal. Prečo im tak krivdí? Prečo je taký nespravodlivý? Prečo im musel vziať mamu, keď sa práve všetci vrátili domov a pocítili úľavu?

Boh, vznášajúci sa na čiernom popukanom nebi, neodpovedal a Nikolka ešte nevedel, že všetko na svete sa odohráva podľa nepísaných zákonov a speje iba k lepšiemu.

Zádušná omša sa skončila, vyšli na kostolné schody znejúce prázdnotou, a odprevadili matku cez veľké Mesto na cintorín, kde pod čiernym mramorovým krížom už dávno odpočíval otec. Aj matku pochovali. Ach... Ach...

* * *

Dávno pred jej smrťou v dome číslo trinásť na Alexejovom vršku kachľová pec v jedálni zohrievala maličkú Jelenku, vyrastal pri nej starší Alexej aj drobučký Nikolka. Ako často sa okolo nej v sálajúcom teple čítaval Saardamský tesár, hodiny hrali gavotu a koncom decembra vždy rozvoniavala jedlička a na jej zelených vetvách horeli rôznofarebné sviečky. Bronzovým hodinám hrajúcim gavotu, čo stávali v maminej spálni, teraz

už Jelenkinej, odpovedali zvonivými údermi čierne pendlovky visiace v jedálni. Otec ich kúpil veľmi dávno, ešte keď ženy nosili smiešne balónkovité rukávy. Už sa nenosia, roky ubiehali ako blesk, otec – profesor – umrel, všetci vyrástli, ale hodiny sa nezmenili a odbýjali čas zvonivými údermi. Tak si na ne všetci zvykli, že keby boli nejakým zázrakom zmizli zo steny, bolo by im smutno, akoby bol umrel niekto blízky, nenahraditeľný. No hodiny boli našťastie nesmrteľné, rovnako nesmrteľný bol aj Saardamský tesár a pevne stojaca holandská kachľová pec zabezpečujúca teplo a život v najťažších časoch.

Túto kachľovú pec a starý nábytok obťahnutý červeným plyšom, posteľe s lesknúcimi sa guľami, ošúchané koberce, pestré a malinovočervené, so sokolom na ruke Alexeja Michajloviča, s Ľudovítom XIV., hovejúcim si na brehu hodvábného jazera v rajskej záhrade, turecké koberce so zvláštnymi ornamentmi v orientálnom štýle, ktoré sa Nikolovi marili, keď blúznil chorý na šarlach, bronzovú lampu s tienidlom, najkrajšie knižnice na svete, tajomne voňajúce starou čokoládou, s Natašou Rostovovou a Kapitánovou dcérou, pozlátené poháre, striebro, portréty a závesy, – všetkých sedem zaprášených, preplnených izieb, v ktorých mladí Turbinovci vyrastali, to všetko im zanechala matka v najťažších časoch a už ledva lapajúc dych, vyčerpane sa zakvačila do ruky plačúcej Jeleny a povedala:

– Žíte tu... v svornosti.

* * *

Ale ako žiť? Ako majú žiť?

Mladý lekár, Alexej Vasilievič Turbin, najstarší, mal dvadsaťosem rokov, Jelena dvadsaťštyri. Jej muž, kapitán Talberg, tridsaťjeden, a Nikolka sedemnať a pol. Stáli na prahu života a nevedeli ako ďalej. Od severu už dávno fúka metelica, a fúka, fúka, bez prestania, a čím dlhšie, tým je horšie. Najstarší Turbin sa vrátil do rodného mesta po prvom údere, ktorý otriasol kopcami nad Dneprom. Zdalo sa, že čoskoro sa fujak utíši, začne sa život, o akom píšu v knihách voňajúcich čokoládou, ale nielenže sa nezačína, ale všade je čoraz horšie a horšie. Na severe fúka a fúka metelica a tu pod nohami duto zuní a pajedí sa znepokojené vnútro zeme. Osemnásť rok sa rúti ku koncu a každý ďalší deň je strašnejší a neústupčivejší.

Zrútia sa múry domu, odletí splašený sokol z bielej rukavice, vyhasne svetlo v bronzovej lampe a Kapitánovu dcéru spália v peci. Matka nám povedala:

– Žíte.

Ale my sa budeme musieť trápiť a umierať.

Raz podvečer, čoskoro po matkinom pohrebe, prišiel Alexej Turbin k otcovi Alexandrovi a povedal mu:

– Je nám smutno, otec Alexander. Nemôžeme na mamu zabudnúť, a navyše tieto ťažké časy... A čo je najhoršie, veď iba čo som sa vrátil a namýšľal si, že konečne začneme žiť, a zatiaľ...

Zmĺkol a sediac v šere za stolom, zamyslene sa zahľadel do diaľav. Konáre stromov na kostolnom dvore zakrývali aj popov domček. Mal dojem, že hneď za stenou tesnej,

malej pracovne, prepchatej knihami, začínal sa jarný, tajomne poprepletaný les. Večerné Mesto duto hučalo, voňal orgován.

– Čo sa dá robiť, čo sa dá robiť, – zamrmľal pop rozpačito. (Keď sa zhováral s ľuďmi, vždy sa ho zmocňovali rozpaky.) – Je to vôľa Božia.

– Skončí sa to vôbec niekedy? A bude vôbec lepšie? – spýtal sa Turbin akoby sám seba. Pop sa zavrtel na stoličke.

– Ťažké, ťažké časy nastali, škoda rečí, – zahundral, – ale nesmieme si zúfať...

Potom zrazu vytiahol bielu ruku z tmavého rukáva sutany, položil ju na kopy kníh a otvoril vrchnú na mieste, označenom farebnou vyšívanou záložkou. – Nesmieme sa oddať zúfalstvu, – ozval sa neveselo, ale dost' presvedčivým tónom. – Zúfalstvo je ťažký hriech... Hoci sa mi vidí, že prídu ešte ďalšie skúšky. Veru hej, hej, ťažké skúšky, – vyhlásil o čosi sebaistejšie. – Viete, v poslednom čase listujem hodne v knižkách, väčšinou, prirodzene, teologických...

Nadvihol knihu tak, aby posledné zvyšky svetla padli na jej stránku a začal čítať:

„*Tretí anjel vylial svoju čašu do riek a prameňov vôd, a tie sa premenili na krv.*“

2

A tak teda nastúpil biely december s množstvom snehu. Už sa náhlivo blížil k polovici. Na zasnežených uliciach bolo cítiť blížiacu sa Vianoce. Čoskoro sa osemnásty rok pominie.

Nad neobyčajnou stavbou jednoposchodového domu číslo trinásť (na ulicu mal byť Turbinovcov okná na poschodí, no maličký, šikmý, útulný dvor bol vo výške prízemí), v záhrade prilepenej k strmému kopcu, všetky konáre stromov rozložitou ovisli. Kopec zafúkalo, kôlne na dvore zasypalo, vytvorila sa obrovská cukrová homola. Dom dostal čiapku bieleho generála a kým v byte na prízemí (smerom na ulicu, no do dvora pod verandou Turbinovcov v pivničnom) svietil slabým žltým svetlom inžinier a zbabelec, nesympatický buržuj Vasilij Ivanovič Lisovič, na prvom poschodí jasne a veselo svietili okná Turbinovcov.

Na súmraku sa Alexej s Nikolkom pobrali do kôlne po drevo.

– Ech, dreva je čertovsky málo. Dnes ho zase povyvľáčali, pozri.

V belasom kuželi Nikolkovej baterky bolo vidieť, že obloženie stien odtrhli a zvonka narýchlo pribili.

– Diabli, mali by sme na nich strieľať. Namojdušu. Počuj, čo keby sme drevo túto noc postrážili? Stavme sa, že sú to šustri z jedenástky. Strašní naničhodníci! Majú dreva viac ako my.

– Nech ich parom vezme... Ideme. Ber.

Hrdzavá zámka zaškričala, za bratmi vlečúcimi drevo sa zosypala vrstva snehu. Okolo deviatej večer sa k saardamským kachličkám už nedala priložiť ruka.

Na snehobielym povrchu skvelej pece sa vynímali tieto historické záznamy a kresby tušom, ktorých autorom bol v rozličných obdobiach osemnásteho roku Nikolka. Mali svoj hlboký zmysel a význam.

*Ak ti bude niekto tvrdiť, že Spojenci nám idú urýchlene na pomoc,
never mu. Sú to podliaci.*

Tento sympatizuje s bolševikmi.

Kresba: Momosova chriapa.

Text: *Hulán Leonid Jurievič.*

*Hrozné správy, príšerné
blížia sa bandy červené!*

Farebná kresba: hlava s ovisnutými fúzmi, v baranici s modrým galónom.

Text: *Bite Petľuru!*

Jelena a nežní starí priatelia Turbinovcov z detstva – Myšlajevskij, Karas, Servinskij – vlastnoručne, farbičkami, tušom, atramentom, višňovou šťavou napísali :

Jelena Vasilievna nás vrúčne miluje.

Koho hej, koho nie.

Lenočka, kúpil som lístok na Aidu.

Mezanín vpravo, lôža číslo osem.

12. mája 1918 som sa zamiloval.

Ste tučný a nepekný.

Čo teraz? Zastreším sa.

(Celkom slušná kresba browningu.)

Nech žije Rusko!

Nech žije samovláda!

Jún. Barkarola.

Rusko sa nenadchýna darmo

tým borodinským dňom.

Veľkými písmenami, Nikolkovou rukou:

*Zakazujem písať na pec zbytočnosti pod hrozbou trestu smrti
zastrelením a stratou občianskych práv. Komisár podolského
okresného výboru. Dámsky a pánsky krajčír Abram Pružiner.*

30. januára 1918.

Pomaľované kachličky vyžarujú teplo, čierne hodiny idú ako pred tridsiatimi rokmi: tik-tak. Najstarší Turbin, oholený, plavovlasý, zostarnutý, namosúrený, od 25. októbra 1917 vo vojenskej blúze s veľkými vreckami, v belasých jazdeckých nohaviciach a mäkkých nových papučiach, sedí v obľúbenej polohe, s nohami na kresle. Pri jeho nohách sedí na lavičke strapatý Nikolka, nohy má natiahnuté skoro až po príborník, jedáleň je maličká. Obuté má topánky s prackami. Nikolкова priateľka gitara znie nežne a duto: brnk... Neurčité brnk... pretože zatiaľ, ako vidíte, nik nevie presne, čo sa deje. V meste vládne nepokoj, neistota.

Nicolka má poddôstojnícke náplecníky s bielymi dištinkciami a na ľavom rukáve trojfarebné ostrouhlé pásiky. (Prvý pechotný oddiel, tretie družstvo. Formuje sa štvrtý, vzhľadom na vytvárajúcu sa situáciu.)

Napriek všetkým týmto udalostiam je v jedálni v podstate nádherne. Teplo, útulne, krémové závesy zatiahnuté. A teplo zohrieva bratov, vyvoláva malátnosť.

Starší odhodí knihu a pretiahne sa.

– Nože zahraj Manévre.

Brnk, brn, brn... brnk, brn, brn.

*Čížmy, čiapky podľa módy,
vyrástli sme ako z vody,
sme junkeri ženisti!*

Starší sa pridá. Zamračený pohľad, no v očiach sa zažína plamienok, v žilách prúdi páľ. Ale tíško, páni, tíško, tichučko.

Letní hostia, vitajte,...

Gitara hrá pochodový rytmus, zo strún sa sype rota, ženisti idú, raz-dva! Nikolkove oči spomínajú.

Učilište. Opraskané alexandrovské stĺpy, delá. Junkeri sa na bruchu plazia od okna k oknu, bránia sa strelbou. V oknách guľomety.

Mračno vojakov obsadilo učilište, slovom, mračno v uniformách. Čo sa dá robiť. Generál Bogorodickij sa vylakal a vzdal sa, vzdal sa aj s junkermi. Ha-anba.

*Letní hostia, vitajte,
dámy, páni volajte:
manévre sú pred nami!*

Nikolkove oči temnejú.

Stĺpy rozpaleného vzduchu nad červenkastými ukrajinskými poľami. V prachu pochodujú prachom napudrované roty junkerov. To všetko bolo, iba bolo, a už nie je. Hanba. Nezmysel.

Jelena rozťahla závesy a na čiernom pozadí sa ukázala jej ryšavkastá hlava. Na bratov vrhla mäkký pohľad a na hodiny veľmi, veľmi znepokojený. Pochopiteľne. Kamže sa podel Talberg? Má o neho strach.

Chcela ho pred bratmi zatajiť a pridať sa k ich spevu, ale zrazu sa zarazila a zdvihla prst:
– Počkajte. Počujete?

Rota sa zastavila na všetkých siedmich strunách: stáť! Všetci traja sa započúvali a presvedčili sa: dunia delá. Ťažko, ďaleko, duto. A ešte raz: bu-um... Nikolka položil gitaru a rýchlo vstal, za ním s fučaním aj Alexej.

V hosťovskej izbe je úplná tma. Nikolka narazil na stoličku. V oknách ako v opere Štedrovečerná noc – sneh a svetielka. Chvejú sa a blikajú. Nikolka sa pritisol k oknu. Z očí mu zmizla páľ a učilište, namiesto toho mu na nich vidieť, ako napäto načúva. Kde? Mykol poddôstojníckymi plecami.

– Čerthovie. Mám dojem, že strieľajú pri Sviatošine. Čudné, nemôže to byť tak blízko.

Alexej zostal v tme, Jelena ide bližšie k okienku, vidieť, že oči má temné a vystrašené. Čo to znamená, že sa Talberg stále nevracia? Starší brat vníma jej vzrušenie, a preto mlčí, hoci má veľkú chuť niečo povedať. Vo Sviatošine. Nemá nijaké pochybnosti. Strieľajú takých dvadsať kilometrov od mesta, maximálne. No toto!

Nikolka sa chytil za obrtlík, druhú ruku pritisol na sklo, akoby ho chcel vytlačiť a vyliezť von, nos sa mu rozplásol oň.

– Mám chuť ta zajať. Zistiť, čo sa deje.

– Akurát ty im tam chýbaš...

Jelena sa ozvala plná obáv. Nešťastie. Muž sa mal vrátiť najneskôr, počujete, najneskôr o tretej popoludní, a teraz je už desať.

Mlčky sa vrátili do jedálne. Gitara namosúrene mlčí. Nikolka dovliekol z kuchyne samovar, a ten zlovestne hudie a prská. Na stole sú šálky s drobnými kvietkami, zvonka a zvnútra pozlátené, s plastickou ozdobou. Za matkinho života tento servis používala rodina iba pri sviatočných príležitostiach, teraz z neho deti pijú deň čo deň. Obrus je biely a naškrobený, napriek delostreleckej paľbe a všetkému trápeniu, obavám a nezmyselnostiam. Je to zásluha Jeleny, lebo to pokladala za samozrejmosť, a Aňuty, ktorá v dome Turbinovcov vyrastala. Dlážka sa leskne a hoci je december, na stole vo vysokej váze z nepriehľadného skla sú belasé hortenzie a dve temné ohnivé ruže ako dôkaz, že život je krásny a nezničiteľný, aj keď sa k Mestu blíži úkladný nepriateľ, ktorý môže, žiaľ, celkom zničiť zasnežené, prekrásne Mesto a rozdupať podpätkami zvyšky pokoja.

Kvety. Kvety, ktoré priniesol Jelenin verný ctiteľ, gardový poručík Leonid Jurievič Šervinskij, priateľ predavačky slávnej cukrárne Markíza, priateľ predavačky v sympatickom kvetinárstve z Nice. V tieni hortenzií je tanierik s modrým vzorom, niekoľko koliesok salámy, maslo v priehľadnej maselničke, pražené mandle v bonboniére, biely podlhovastý chlieb. Človek by si mohol za iných okolností výborne zajať, napiť sa chutného čaju. Ech... ech...

Na čajníku ako na koni sa nesie kohút z pesterj tkaniny a vo vyleštenom samovare sa odrážajú tri deformované tváre Turbinovcov. Nikolka má na ňom líca ako Momos.

Jelena má v očiach smútok a ryšavkasté pramienky vlasov jej unavene ovisli.

Tal'berg kdesi zaviazol so svojim parádnym hajtmanským vlakom a pokazil večer. Ba či sa mu, nedajbože, neprihodilo niečo zlé! Bratia ľahostajne prežívajú obložené chlebíčky. Pred Jelenou chladne šálka čaju pri Pánovi zo San Francisca. Zastrené oči hľadajú do knihy, ale nevidia slová:

„... mraky, oceán, búrka.“

Jelena nevládze čítať.

Napokon to Nikolka nevydrží:

– Rád by som vedel, prečo sa strieľa tak blízko. Nie je predsa možné, žeby...

Zarazil sa v polovici vety a pri pohybe sa mu v samovare skrivila tvár.

Odmilka. Veľká ručička mína desiatu minútu a s tikaním sa blíži k štvrt' na jedenásť.

– Strieľajú preto, že Nemci sú lotri, – zavrčí nečakane starší.

Jelena zdvihne hlavu, pozrie na hodiny a spýta sa:

– Vari, vari nás naozaj nechajú napospas osudu? – V hlase má smútok.

Bratia ako na povel otočia hlavy a začnú ju klamať.

– Nevieme nič, – vyhlasuje Nikolka a obhrýza smidku chleba. – Povedal som to iba ako... možnosť. Ľudia narobia rečí.

– Nie, nejde o reči, – odpovedá Jelena pevne, – je to pravda; stretla som dnes Ščeglovovú, povedala mi, že sa dva nemecké pluky stiahli spod Borodianky.

– Nezmysel.

– Uvažuj predsa, – ozve sa starší, – bolo by možné, žeby Nemci pustili tých pluhákov až k Mestu? Uvažuj. Osobne si neviem vôbec predstaviť, že by sa vedeli znášať čo len minútu. Je ta absurdné. Nemci a Petľura! Veď mu nepovedia inak ako bandita. Smiešne!

– Ach, ani nevrav. Už viem, čo sú Nemci. Sama som už niekoľkých videla s červenými páskami. A nacenganého poddôstojníka s dákou ženskou. Aj tá bola napitá.

– No a čo? Jednotlivým prípadom demoralizácie sa nemôže vyhnúť ani nemecká armáda.

– Podľa vás teda Petľura do mesta nevtiahne?

– Hm... Podľa mňa je to vylúčené!

– Absolument. Nalej mi, prosím ťa, ešte šálku čaju. Nevzrušuj sa. Zachováme pokoj, ako sa vraví.

– Bože, ale kde je ten Sergej? Som presvedčená, že zaútočili na ich vlak a...

– A čo? Nevymýšľaj zbytočne. Tá trať je predsa celkom voľná!

– Prečo teda nechodí?

– Môj ty bože! Dobre vieš, ako sa cestuje. Na každej stanici akiste stáli štyri hodiny.

– Revolučné cestovanie. Hodinu sa vezieš a dve hodiny stojíš.

Jelena si zhlboka vzdychla, pozrela na hodiny, chvíľu bola ticho, a potom sa znovu ozvala:

– Bože, bože! Keby Nemci neboli takí podliaci, bolo by všetko skvelé. Dva nemecké pluky by vášho Petľuru rozmliaždili ako plošticu. Veru hej, myslím, že Nemci hrajú s nami nejakú dvojitú nečestnú hru. A kde sú tí vychvaľovaní Spojenci? Ech, naničhodníci. Samé sľuby, iba sľuby...

Dovtedy mlčiaci samovar nečakane začal spievať a uhlíky potiahnuté sivým popolom sa vysypali na tácku. Bratia sa nevdojak pozreli na pec. Tu je odpoveď. Nech sa páči:

Spojenci sú pluhavci.

Veľká ručička sa zastavila na trojke, hodiny dôstojne zachrčali a odbili štvrt' a vzápätí hodinám odpovedalo zvučné, zreteľné cenganie pod povalou predizby.

– Chvalabohu, Sergej prišiel, – zvolal starší s radosťou.

– To je Tal'berg, – prisvedčil Nikolka a rozbehal sa otvoriť.

Jelena očervenela, vstala.

* * *

Ale to vôbec nebol Tal'berg. Buchlo troje dverí a na schodoch duto zaznel Nikolkov prevrapený hlas. Po hlasoch zo schodov prenikal dnu buchot okovaných čižiem a úder pažby. Dverami do predizby vtrhol chlad a pred Alexejom a Jelenou sa zjavila vysoká, širokoplecá postava vo vojenskom plášti po päty a s poľnými náplečníkmi, na ktorých

mala tri poručičke hviezdíčky nakreslené atramentovou ceruzkou. Kapucňu pokrývala inoväť a ťažká puška s hrdzavým bodákom zaberala celú predizbu.

– Dobrý večer! – zanôtila postava zachrípnutým tenorom a skrehnutými prstami stiahla kapucňu.

– Viťa!

Nikolka mu pomohol rozviazať šnúrky kapucne, ktorá skĺzla dozadu, pod ňou sa zjavila palacinka dôstojnickej čiapky s vyblednutou stuhou a nad rozložitými plecami hlava poručíka Viktora Viktoroviča Myšlajevského. Mal veľmi peknú, zvláštnu a smutnú hlavu prítazlivej krásy starej, opravdivej rasy a jej úpadku. Mal nádherné oči plné jasu, smelé, s dlhými mihalnicami. Orlí nos, hrdé pery, čelo biele a čisté, nijaké zvláštne znamenie. Ale jeden kútik úst mu smutne ovisol a bradu mal šikmo zrezanú, akoby sochár, formujúci hlavu šľachtica, podľahol divej fantázii a dal mužnej tvári maličkú, nepravidelnú ženskú bradu.

– Odkiaľ ideš?

– Odkiaľ?

– Opatrne, – ozval sa Myšlajevskij slabým hlasom, – nerozbi. Je tam fľaša vodky.

Nikolka opatrne zavesil ťažký plášť, z vrecka ktorého vytŕčalo hrdlo fľaše v kuse novín. Potom zavesil ťažký mauzer v drevenom puzdre tak, že rozhojdal stojan z jeleních parohov. Až potom sa Myšlajevskij otočil k Jelene a bozkal jej ruku so slovami:

– Od Červenej krčmy. Dovoľ mi, Lena, prenocovať u vás. Domov by som nedošiel.

– Ach božemôj, prirodzene.

Myšlajevskij zrazu zastonal, pokúsil sa ofúknuť si prsty, ale ústa ho neposlúchli. Biele obočie a zamatová stuha pristrihnutých fúzov zošedivených inoväťou sa začali rozťapať a tvár mu zvlhla. Turbin starší mu rozopol blúzu, prebehol prstom po stehu a povytiahol špinavú košeľu.

– No jasné... Je ich plno. Hemžia sa.

– Fiha, – Jelena vyskočila poľakane, na chvíľu zabudnúc na Tal'berga, – Nikolka, v kuchyni je ešte drevo. Utekaj zakúriť pod ohrievač vody. Ech, škoda, že som Aňutu pustila preč. Alexej, daj mu dolu blúzu, šikovne.

V jedálni pri kachličkovej peci sa Myšlajevskij zvalil do stoličky a začal bez zábran stonať. Jelena vybehla štrngotajúc kľúčmi. Turbin a Nikolka si kľakli a sťahovali Myšlajevskému úzke fičúrske čižmy s prackami na lýtkach.

– Opatrne... Och, opatrne...

Rozmotali špinavé odpudzujúce onuce. Pod nimi mal fialové hodvábne ponožky. Hneď nato Nikolka odniesol vojenskú blúzu na studenú verandu – nech vši podochnú. Myšlajevskij tam stál tenký a čierny, chorý a úbohý, v zafúľanej batistovej košeli, prekríženej čiernymi trakmi, v modrých jazdeckých nohavičiach s podpinkami. Zmordrenými dlaňami zaťapkal po kachličkách pece.

Hrozn... správy...

blíž... bandy...

... mája... sa zamiloval...

– To sú ale lotri! – skríkol Turbin. – Nemohli vám dať kapce a kožušky?

– Ka-kapce, - napodobnil ho plačlivo Myšlajevskij. – Kapce...

V teple sa mu do rúk i do nôh vrezala neznesiteľná bolesť. Keď Jelenine kroky stíchli v kuchyni, Myšlajevskij zlostne a zároveň plačlivo skríkol:

– Svinstvo!

Zasipel, skrútil sa a zvalil nabok, bodol prstom do ponožiek a zastonal:

– Strhnite mi ich, stiahnite, stiahnite...

Lieh odporne zapáchal, v umývadle sa roztápal kopec snehu. Poručík Myšlajevskij vliat do seba vodky za vínový pohár, v momente sa opil a oči sa mu zakalili.

– Hádám mi ich len nebudú musieť odrezat'? Bože môj! – zakolísal sa v kresle celý nešťastný.

– Netaráj, počkaj. To nič... Hej. Palec ti omrzol. Hej... ved' rozmrzne. Aj tento prst.

Nikolka si kvokol a začal mu naťahovať čisté čierne ponožky a Myšlajevského zdrevenené, nehybné ruky sa ocitli v rukávoch huňatého županu. Na lícach mu rozkvitli červené fľaky, schúlil sa do kľbka. Premrznutý poručík Myšlajevskij v čistej bielizni a v župane sa spamätal a ožil. Strašné nadávky sa rozfrkli po miestnosti ako ľadovec na okennej rímse. Zaškúlil a nadával tak, ako sa oplzlo nadáva na štáb vo vagónoch prvej triedy, a to na voľajakého plukovníka Ščetkina, na mráz, na Petľuru a na Nemcov, na fujavicu a zavŕšil to tým, že samého hetmana celej Ukrajiny počastoval najhnusnejšími obscénnymi výrazmi.

Alexej a Nikolka sa dívali, ako zohrievajúci sa poručík drkoce zubami a z času na čas vykrikovali: „No – no.“

– Hetman? Ja jeho mater! – zrukol Myšlajevskij. – Bol v osobnej stráži na cárskom dvore, však? A nás vyhnali v tom, čo sme mali na sebe. Čo vy na to? Deň a noc na mraze, v snehu... Bože! Už som si myslel, že všetci zahynieme... Do psej matere! Sto siah jeden dôstojník od druhého – tomu sa vraví rojnica? Boli by nás podrezali ako kurence!

– Zadrž a povedz radšej, čo sa deje pri Krčme, – vypytoval sa ho Turbin, ohromený jeho nadávkami.

– Ech! – mávol Myšlajevskij rukou. – Čosi nepochopiteľné! Vieš, koľko nás bolo pri Krčme? Štyridsať ľudí. Prišiel ta ten sviniar – plukovník Ščetkin a povedal (tu sa Myšlajevskij zašklábil pri pokuse napodobniť plukovníka Ščetkina, ktorého nenávidel, a spustil odporným, tenkým, šušľavým hlasom): „Páni dôstojníci, spolieha sa na vás celé Mesto. Nesklamte dôveru hynúcej matky ruských miest, a ak sa nepriateľ priblíži, prejdite do útoku, Boh je s vami! O šesť hodín vás dám vystriedať. Ale muníciou, prosím, šetrite...“ (Myšlajevskij pokračoval opäť normálnym hlasom) – a zmizol na aute so svojim pobočníkom. A tma ako v r... ! Mráz, až klince strieľajú.

– Ale na koho ste tam čakali, preboha?! Petľura predsa nemôže byť pri Krčme!

– Čerthovie! Nad ránom sme si mysleli, že zošalieme, ver mi. Od polnoci sme čakali na vystriedanie... Necítíme si ruky ani nohy. Nik neprišiel. Ohne sme si, prirodzene, nemohli urobiť, dedina je na dva kilometre a Krčma na jeden. V noci sa

nám zazdalo, že sa pole vlní. Akoby sa už plazili... No vravím si, čo teraz? Čo urobíme...? Čo? Schmatnem pušku a rozmýšľam – strieľať alebo nie? Pokušenie. Stáli sme a zavýjali ako vlci. Skríkneš – a z rojnice ti niekto odpovedá. Nakoniec som sa zahrabal do snehu, pažbou som si urobil jamu, sadol si a usiloval sa nezaspať: ak zaspím – je so mnou amen. Nad ránom som nevydržal, cítim, že idú na mňa driemoty. Vieš, čo ma zachránilo? Guľomety. Začul som ich na úsvite, asi z dvoch-troch kilometrov začali páliť. Ale predstav si, nechcelo sa mi vstať. Vtom však zadunelo delo. Vstal som, na nohách akoby som mal okovy a pomyslel som si: „Môžeme si gratulovať, Petľurovi sa uráčilo prísť.“ Trochu sme rojnicu stiahli, voláme jeden na druhého. Rozhodli sme sa: keby dačo, dáme sa dohromady, začneme paľbu a ustúpime do Mesta. Ak nás pobijú, nedá sa nič robiť. Ale padneme spoločne. A predstav si – opäť zavládlo ticho. Ráno sme sa po troch chodili zohrievať do Krčmy. Vieš, kedy nás vystriedali? Dnes o druhej popoludní. Dvesto junkerov z prvého zboru. A predstav si, výborne poobliekaní: baranice, kapce, a mali aj guľometné družstvo. Priviedol ich plukovník Naj-Turs.

– Aha! Náš, náš! – skríkol Nikolka.

– Počkaj, nie je to belehradský husár? – spýtal sa Turbin.

– Áno, áno, husár... Predstav si, hľadia na nás a žasnú: „Mysleli sme si,“ vravia, „že ste tu dve roty s guľometmi; ako ste zaujali pozície?“

Vyšlo najavo, že tie guľomety na svitaní, to bol náhly útok asi tisícčlennej bandy pri Serebrianke. Našťastie netušili, že je tam rojnica taká riedka ako u nás, lebo v opačnom prípade by sa bol celý húf dostal do Mesta. Naši mali našťastie spojenie s Postom-Volynským, dali im vedieť, a odtiaľ ich akási batéria zasypala šrapnelmi. Vieš si predstaviť, že hneď bolo po nadšení, útok zastavili a rozbehli sa kade ľahšie.

– Ale kto to bol? Vari Petľura? To nie je možné.

– Čerthovie. Myslím, že to boli miestni sedliaci – Dostojevského vyvolení! Uch... do psej matere!

– Môj ty bože!

– Slovom, – vyhlásil Myšlajevskij chrapľavo, pot'ahujúc si z cigarety, – vystriedali nás, chválapánubohu. Zrátame sa: je nás tridsaťosem. Hurá! Dvaja zamrzli. Do frasa! A dvoch odviezli, amputujú im nohy.

– Čože? Boli mŕtvi?

– A čo si myslíš? Jeden junker a jeden dôstojník. A v Popeľuche, neďaleko Krčmy, to bolo ešte krajšie. Vybrali sme sa ta s podporučíkom Krasinom po sane na odvoz omrznutých. Dedinka ako vymretá, nikde ani duše. Pozeráme, nakoniec vyliezol akýsi dedo v kožuchu, s bakuľou. Predstav si, kukne na nás a zaraduje sa. Hneď som vytušil, že čosi nie je v poriadku. Vravím si: čo je? Prečo ten bohumilý starý chren volá nadšene: „Chlapci moji milí...“ Vravím mu sladkým hlasom: „Dobrého zdravia, dedo. Potrebujeme sane, ale rýchlo.“ A on mi po ukrajinsky: „Nemám. Oficíri vŕecké sane pobrali k Postu.“ Hneď som žmurkol na Krasina a spytujem sa ho: „Aha, oficíri, teda. A kde sú všetci vaši chlapci?“ A dedo vytreskne: „Všetci ta šli – k Petľurovi.“ Čo ty na to? Ako sa ti to vidí? Slepúch jeden, nevšimol si, že

máme pod kapučňami náplecníky a pokladal nás za petľurovcov. Pochop, už som to nevydržal... Mráz... Rozzúrnil som sa, schmatol deda za golier, dobreže som z neho dušu nevytriasol, a kričím: „Tašli k Petľurovi? Keď ťa odstrelím, zistíš, ako sa uteká k Petľurovi! Pobežíš až do kráľovstva nebeského, beštia!“ Až teraz, prirodzene, otvorili sa oči svätému oráčovi, rozsievачovi a ochrancovi (Myšlajevskij spustil lavínu strašných nadávok). Hneď padol na kolená a reve: „Oj, vaše vysokoblahorodie, odpusťte starcovi, som hluchý, slepý, dám vám kone, hneď a zaraz, len ma nezabíte!“ A našli sa kone i vlačuhy.

– Podvečer sme teda dorazili do Postu. Čo sa tam robilo! Rozum človeku zostal stáť. Cestou som narátal štyri batérie, stoja nerozvinuté, vraj niet munície. Štáb na každom kroku, ale nikto nič nevie, prirodzene. Čo je najhoršie, nemáme kam dať mŕtvych. Nakoniec sme našli poľné obväzisko, ver či never, museli sme ich prinútiť, aby prevzali mŕtvych, nechceli ich: „Odvezte si ich do Mesta.“ To nás rozzúrilo. Krasin chcel nejakého chlapíka zo štábu zastreliť. Ten vyhlásil, že máme petľurovské spôsoby a zdúchol. Až večer som konečne natrafil na Ščetkinov vagón. Prvá trieda, elektrické osvetlenie... A čo povieš na toto? Stojí ti tam nejaký poskok, pripomínajúci domovníka, a nechce nás vpustiť dnu. No? Vraj spia. Má rozkaz nikoho nevypúšťať. Tak som tresol pažbou po vagóne a nato všetci naši spustili parádny hrmot. Vysypali sa von zo všetkých kupé. Vyliezol aj Ščetkin a začal sa podlizovať: „Ach božemôj. Ale prirodzene. Hneď to bude. Hej, ordonanci, šči, koňak! Hneď vás rozmiestnime. Odpočinite si. Ste hrdinovia. Ach, aká strata. Nedá sa nič robiť – obeť. Mal som o vás starosti...“ A koňak bolo z neho cítiť na kilometer. A-ách! – Myšlajevskij zrazu zívól a hlava mu odkväcla. Zamrmlal ako vo sne:

– Oddielu prideliť vagón i piecku... O-ó! Ja som si to odniesol. Zrejme sa rozhodol, že sa ma zbaví pre ten harmatanec. „Pôjdete do Mesta, poručík, je to rozkaz. Do štábu generála Kartuzova. Podáte hlásenie.“ E-ech! Sadol som na rušeň... Vymrzol som... Tamarin zámok... vodka...

Myšlajevskému vypadla cigareta z úst, zvalil sa na bok a vzápätí začal chrápať.

– To už hej, – vyhlásil Nikolka rozpačito.

– Ohromné!

– Kde je Jelena? – spýtal sa starší starostlivo. – Musíme mu postlať. Zaveď ho, nech sa umyje.

Jelena po celý čas plakala v miestnosti za kuchyňou, kde za kartúnovým závesom horeli v ohrievači vody pri cínovej vani suché brezové polená. Zachrípnuté kuchynské hodiny odbili jedenástu. Predstavila si Tal'berga zabitého. Jeho vlak s peniazmi určite prepadli, konvoj pobili, na snehu zostala krv a mozog. Jelena sedela v šere. Rozcuchaným vencom vlasov prenikal svit plameňov, po lícach jej tiekli slzy. Zabili ho... zabili.

Vtom sa rozochvel tenký hlas cengáča a zaplnil celý byt. Jelena preletela ako víchor cez kuchyňu, cez tmavú knižnicu a jedáleň. Zapálili svetlá. Čierne hodiny začali odbíjať, chvieť sa a tikať.

Prvý výbuch radosti Nikolku a jeho staršieho brata doznel veľmi rýchlo. Ved' sa vlastne potešili iba kvôli Jelene. Špicaté náplecníky hetmanského ministerstva vojny

na Tal'bergových pleciach neurobili na bratov dobrý dojem. Vlastne už skôr ako ich získal, hádam už odo dňa Jeleninej svadby, pukla váza turbinovského života a nepozorovane cez ňu unikla dobrá voda. Už je prázdna. Možno sú tomu na vine najmä čudné oči kapitána generálneho štábu Sergeja Ivanoviča Tal'berga...

Ech... Nech už boli, aké boli, na prvý pohľad sa dalo v nich čítať bez problémov. Navonok bola v nich prostá ľudská radosť z tepla, svetla a bezpečia. Ale hlbšie sedela zjavná obava, ktorú si práve priniesol so sebou. No najhlbšie mal v očiach, prirodzene, to, čo ako vždy skrýval. Držaním tela rozhodne nič neprezrádzal. Opasok má široký, z tvrdej kože. Biele hlavičky obidvoch odznakov, absolventa akadémie aj univerzity, mu svietia ako predtým. Vycivená postava sa krúti pod čiernymi hodinami ako automat. Tal'berg poriadne premrzol, ale blahosklonne sa usmieva na všetkých. No aj v blahosklonnosti sa prejavovala obava. Nikolka to pobadal prvý a začal poťahovať dlhým nosom. Tal'berg preťahoval slová, pomaly a veselo opisoval útok nevedno akých ľudí na vlak, v ktorom eskortoval peniaze na vidiek. Stalo sa to pri Borodianke, štyridsať kilometrov od Mesta. Jelena vyľakane prižmúrila oči, pritisla sa k odznakom a bratia niekoľko ráz vykriekli: „Ejha!“ Iba Myšlajevskij spal ako zarezaný a ukazoval tri zlaté kornúky.

– Kto to bol? Petľura?

– No, keby to bol Petľura, – usmial sa Tal'berg pohrdavo, ale zároveň s istou obavou, – asi ťažko by som sa tu s vami – é – zhováral. Nevie, kto. Možno demoralizovaná hetmanova telesná stráž. Vtrhli do vagónov, mávali puškami a vykrikovali: „Kto je v eskorte?“ Odpovedal som: „Hetmanova telesná stráž.“ Chvíľu sa motali po vagóne a potom som začul povel: „Zlezte, chlopci!“ A všetci zmizli. Myslím, že hľadali dôstojníkov, no mysleli si, že eskortu netvorí Ukrajinci, ale dôstojníci... – Tal'berg sa výrazne zadíval na Nikolkové lomené pásiky, pozrel na hodinky a nečakane dodal: – Jelena, musím ti niečo povedať, pod'...

Náhľivo šla za ním do spálne v tal'berovskej polovici bytu, kde na stene nad posteľou sedel sokol na bielej rukavici, kde mäkko svietila zelená lampa na jej písacom stole a na mahagónovom stojane stáli bronzové pastierky na štíte hodín, ktoré každé tri hodiny zahrali gavotu.

Nikolku stálo veľa námahy, kým zobudil Myšlajevského. Ten cestou strácal rovnováhu, dva razy sa s hrmotom chytil dverí a vo vani zaspal. Nikolka ho strážil, aby sa neutopil. Starší Turbin prešiel do tmavej jedálne, sám nevedel prečo, pritisol sa k oknu a načúval: opäť kdesi v diaľke, duto ako cez vatú, neškodne duneli delá, no iba kedy-tedy, a kdesi ďaleko.

Ryšavkastá Jelena zrazu zoslarla a ošpatnela. Aj oči mala červené. Počúvala Tal'berga smutne, s ovesenými rukami. A on stál nad ňou vzpriamený, akoby bol na štábe, a neúprosne opakoval: – Jelena, nemôžem ináč.

Zmierila sa s nevyhnutnosťou.

– Čo sa dá robiť, chápem. Máš, prirodzene, pravdu. O takých päť-šesť dní, však? Myslíš, že sa ešte situácia môže zlepšiť?

Talberg to mal ťažké. Z tváre mu zmizol dokonca večný naučený úsmev. Tvár mu zostarla, každá črta v nej prezrádzala, že sa definitívne rozhodol. Jelena a... Jelena. Ach, neistá, vratká nádej... Päť-šesť dní...

Talberg vyhlásil:

– Musím ihneď odísť. Vlak odchádza o jednej v noci.

... O pol hodiny bola spáľňa so sokolom hore nohami. Kufor ležal na zemi, s vyvráteným vrchnákom, takže bolo vidieť matrózové futro. Chudá a prísna Jelena s vráskami okolo úst mlčky ukladala do kufra košeľe, spodky, prestieradlá. Talberg kľučal pri skrini a babral sa s kľúčom v spodnej zásuvke. A potom... potom bola izba neútoľná ako každá miestnosť, v ktorej vládne chaos balenia, a vyzerá ešte horšie, keď sa z lampy zloží tienidlo. Nikdy nedávajte dolu tienidlo. Tienidlo je posvätná vec. Nikdy neutekajte pred nebezpečenstvom do neznáma ako potkany. Driemte, čítajte pod tienidlom, nech si fujavica vystrája, vyčkávajate, kým k vám niekto príde.

No Talberg sa chystal na útek. Pošliapal útržky papiera a zostal vzpriamený pri ťažkom zavretom kufri v dlhom plášti so sivobelasou hetmanskou kokardou, so šablou pri páse a s akurátnymi čiernymi chránidlami na ušiach.

Na nástupišti Hlavnej stanice už stojí diaľkový vlak bez rušňa, ako húsenica bez hlavy. Súpravu tvorí deväť oslepujúco osvetlených vagónov. O jednej v noci týmto vlakom odchádza do Berlína štáb generála von Bussow. Talberga berú so sebou, má konexie. Hetmanské ministerstvo pripomína hlúpu, triviálnu operetku (Talberg obľuboval banálne, ale ostré výrazy), a hetman takisto. Tým skôr, že...

– Pochop, (šepká), že Nemci nechávajú hetmana napospas osudu, a je veľmi ľahko možné, že Petľura obsadí Mesto... vieš, čo by to...

Jelena veru vedela. Veľmi dobre vedela. V marci 1917 Talberg prvý, – pochopte, prvý, – prišiel do vojenského učilišťa so širokou červenou páskou na rukáve. Bolo to hneď v prvých marcových dňoch, keď ešte všetci dôstojníci v meste očerveneli ako raky pri správach z Petrohradu a mizli kdesi v tmavých chodbách, aby ich nemuseli počúvať. A práve Talberg, a nikto iný, ako člen revolučného vojenského výboru, zatkol slávneho generála Petrova. Keď sa koncom toho významného roku v Meste odohralo veľa pozoruhodných i čudných udalostí a zjavili sa v ňom akísi ľudia, bosí, ale zato v šarovároch trčiacich spod sivých vojenských plášťov a vyhlasovali, že za nijakých okolností neodídu na front, lebo na fronte nemajú čo robiť a zostanú v Meste, pretože patrí Ukrajincom, a vôbec nie Rusom, Talberg znervóznel.

Vyhlásil sucho, že to nie je to, čo by malo byť, že ide o mizernú ľahkú operetu. A mal do istej miery pravdu: Vyzeralo to skutočne na operetu, ale nie obyčajnú, lebo stála veľa krvi. Chlapov v šarovároch raz-dva vyhnali z Mesta neúplné sivé pluky, ktoré prišli odkiaľsi z lesov a rovín pri Moskve. Talberg povedal, že tí v šarovároch boli dobrodruhovia a treba za tým vidieť Moskvu, hoci aj boľševickú.

No jedného marcového dňa vošli do mesta sivé šíky Nemcov, ktorí mali na hlavách hrdzavé kovové misy, chrániace ich pred šrapnelmi a podľa koní a huňatých baraníc jazdy Talberg ihneď pochopil, kto za nimi stojí. Po niekoľkých salvách

ťažkých nemeckých diel na okraji mesta Moskovčania zdúchli kamsi za sivé lesy živiť sa zdochlinami a chlapi v šarovároch sa vrátili Nemcom v päťách. Bolo to veľké prekvapenie. Talberg sa rozpačito usmieval, ale ničoho sa neobával, lebo chlapi v šarovároch boli v prítomnosti Nemcov veľmi ticho, nikoho nesmeli poslať na druhý svet, dokonca chodili po uliciach s istými obavami a pôsobili dojemom nevolaných hostí. Talberg povedal, že to nemá význam a zo dva mesiace nechodil do služby. Keď Nikolka Turbin jedného dňa vstúpil do Talbergovej izby, usmial sa. Talberg sedel za stolom, na veľký papier písal akési gramatické cvičenia a pred ním ležala tenká knižka, vytlačená na lacnom sivom papieri:

„Ignatij Perpillo: Ukrajinská gramatika.“

Na veľkonočné sviatky v osemnástom roku v cirkuse veselo bzučali matné gule elektrického osvetlenia. Cirkus sa černel ľudmi až po povalu. Talberg stál v aréne veselý, v bojovom šiku, zratúval zdvihnuté ruky. So šarovárami je koniec, Ukrajina jestvuje, ale Ukrajina hetmanská – volili „hetmana celej Ukrajiny“.

– Dištancujeme sa od krvavej moskovskej frašky, – vyhlásil Talberg doma a v čudnej hetmanskej uniforme sa priam odrážal na pozadí starých milých tapiet. Hodiny sa zadúšali od pohrdania: tik-tak, a voda z džbánu sa vyliala. Nikolka a Alexej si už s Talbergom nemali čo povedať. Bolo by to aj tak ťažké, lebo Talberg sa pri každom rozhovore o politike veľmi rozčúlil, a najmä vtedy, keď mu Nikolka veľmi netaktne pripomínal: „Ale čo si tvrdil v marci, Serioža?“ Talberg hneď vyceril riedke, ale pevné a biele zuby, v očiach mu zablysl žlté ohníčky a začal sa rozčuľovať. Tak rozhovory prestali samy od seba.

Áno, fraška... Jelena vedela, čo znamená to slovo na odutých pobalt'anových perách. Ale teraz táto fraška neohrozovala šarováry alebo Moskovčanov, ani nejakého Ivana Ivanoviča, ale priamo Sergeja Ivanoviča Talberga. Každý človek má svoju hviezdu, a nie náhodou v stredoveku zostavovali dvorní astrológovia horoskopy a veštili budúcnosť. Och, akí len boli múdri! Napríklad Sergej Ivanovič Talberg sa nenarodil pod šťastnou hviezdou. Keby sa všetko vyvíjalo normálne, mal by sa dobre. No udalosti sa v Meste v tom čase nevyvíjali priamočiaro, ale prekonávali čudesné zvraty a Sergej Ivanovič sa márne pokúšal uhádnuť, čo ho čaká. Ďaleko, dobrých stopäťdesiat a možno aj dvesto kilometrov od mesta, stál na koľajniciach zaliatych svetlom salónny vagón. Vo vagóne pobiehal ako veverička vyholený chlap a diktoval rozkazy svojim pisárom a pobočníkom, ale aj sám Perpillo by len horko-ťažko rozumel, o čom je reč. Ak sa tento človek dostane do Mesta, bude s Talbergom zle, a on sa ta môže dostať! Bude zle. Všetci čítali to číslo Zvestí a poznajú meno kapitána Talberga, vedia o jeho účasti na voľbách hetmana. V novinách vyšiel článok z pera kapitána Talberga, v ktorom stálo:

Petlura je dobrodruh, to, čo robí, je fraška, hroziaca záhubou našej krajine...

– Musíš pochopiť, Jelena, že ťa nemôžem vziať so sebou na potulky do neznáma. Nemám pravdu?

Jelena odpovedala mlčaním, mala svoju hrdosť.

– Myslím, že sa mi bez problémov podarí dostať cez Rumunsko na Krym a na Don. Von Bussow mi sľúbil pomoc. Vážia si ma. Nemecká okupácia je iba fraška. Nemci odchádzajú. (Šeptom.) Predpokladám, že čoskoro skrachuje aj Petľura. Skutočná sila príde od Donu. Vieš dobre, že musím byť tam, kde sa formuje armáda práva a poriadku. Ak nebudem pri tom, mám po kariére, veď vieš, že Denikin bol veliteľom mojej divízie. Som si istý, že neuplynú ani tri mesiace, a budeme tu, najneskôr v máji. Ničoho sa neboj. Teba určite nechajú na pokoji, a prinajhoršom máš doklady na svoje dievčenské meno. Popýtam Alexeja, aby sa ti nestala nejaká krivda.

Jelena sa spamätala.

– Počuj, mali by sme bratov upozorniť, že nás Nemci zradia.

Talberg viditeľne očervenel.

– Prirodzene, prirodzene, budem musieť... Vieš čo, povedz im to sama. I keď to nemá bohvieaký význam.

Jelena mala zrazu čudný pocit, ale nemala čas na dlhé úvahy. Talberg už bozkal ženu a v istej chvíli jeho pokrytecké oči odzrkadľovali iba nehu. Jelena nevydržala, zavzlykala, ale ticho, tichučko – bola silná žena, nezaprela, že je pravá dcéra Anny Vladimirovny. Potom sa v hosťovskej Talberg rozlúčil so švagrami. V bronzovej lampe sa rozhorelo ružové svetlo a zaplavilo celý kút v miestnosti. Klavír ukázal útulné biele zuby a partitúru Fausta a Margaréty na miestach, kde čierne notové vykrúcance pochodujú v zovretom čiernom šiku a pestro oblečený hrdzavý Valentín spieva:

*Za sestru svoju orodujem,
zľutuj sa nad ňou, zľutuj sa,
a ochraňuj...*

Hoci Talberg nikdy nebol sentimentálny, v tej chvíli sa mu vryli do pamäti aj temné akordy, aj dotrhnané stránky večného Fausta. Ach... Už nikdy si nebude môcť vypočúť kavátinu o všemohúcnom bohu, nezačuje, ako Jelena sprevádza Šervinského na klavíri! A keď Turbinovci a Talberg už nebudú na tomto svete, klávesy sa znovu rozozvučia a k rampe vykročí pestro oblečený Valentín, z lóží sa bude šíriť vôňa voňaviek a doma budú ženy v záplave svetla sprevádzať jeho spev na klavíri, pretože Faust, práve tak ako Saardamský tesár, je nesmrteľný.

Talberg toto všetko povedal, stojac pri klavíri. Bratia úctivo mlčali a pohľady upierali do zeme. Mladší z hrdosti, starší preto, že bol slaboch.

– Dajte mi na Jelenu pozor, – v Talbergovom pohľade bola prosba a obava. Pomrivil sa na mieste, roztržito pozrel na vreckové hodinky a dodal nepokojne: – Musím už ísť.

Jelena objala muža okolo krku, náhlivo, so sebazaprením ho prežehнала a po-bzkala. Talberg pichol obidvoch bratov štetkou čiernych zastrihnutých fúzov, potom nazrel do náprsnej tašky, nervózne skontroloval zväzok dokladov, prerátal tenký balík ukrajinských bankoviek a nemeckých mariek, a s úsmevom, s meravým úsmevom sa pobral preč, pričom sa ustavične obzeral. Dzin... dzin... V predizbe zapálili horné svetlo, potom na schodišti zhrmotal kufor. Jelena sa prevesila cez zábradlie a posledný raz zazrela špičku kapucne.